

ВОЛИНСЬКІ ЄПАРХІАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

За єдину Українську Помісну
Православну Церкву!

Часопис
Волинської єпархії
Київського Патріархату

№ 4 (29) квітень 2007 р.

ПАСХАЛЬНЕ ПОСЛАННЯ

Преосвященнішого Михаїла, єпископа Луцького і Волинського,

боголюбивим пастирям, чесному чернецтву та всім вірним
Волинської єпархії Української Православної Церкви Київського Патріархату

Христос воскрес! Дорогі брати і сестри!

«Цей день, його ж створив Господь,
радіймо і веселімося в ньому» (Пс. 117:24)

Цими словами промовляє до всіх нас Сам Бог через Свого пророка Давида, зважає і свята Церква, щоб у цей день, світлий празник Воскресіння Христового, ми наповнили наші серця радістю, співаючи величну пісню, яка возноситься до Небес.

В історії немає більшої події, ніж Воскресіння Христа. Воно є джерелом і основою нашої віри, надії і любові та надихає нас новим, християнським життям. Воскресіння Христове – це найбільший доказ правдивості Христової науки, це найпевніший доказ Божественності Ісуса Христа, це найсильніше запевнення нашого майбутнього воскресіння. І хто буде так вірити і жити за тою вірою, той спасений буде, а хто не повірить – осуджений буде (Мк. 16:16).

Сьогодні Воскресіння Христове святкує весь видимий і невидимий світ. «Христос воскрес!» – співають ангели на Небі. «Воістину воскрес!» – відповідають християни на землі. У цих двох коротких словах полягає сенс усієї нашої віри. Святий апостол Павло навчає: «Якщо Христос не воскрес, то й проповідь наша марна, марна і віра ваша» (1 Кор. 15:14). Якщо б Христос не воскрес, Він залишився б для людства великим, праведним, святим Учителем і Проповідником, але не був би для нас Усемогутнім Богом. Але ж Він воскрес – і радість наша вічна. Якщо ж хтось виголошує «Воістину Христос воскрес!» і не вірує в загальне воскресіння мертвих – той неправдомовець, бо одне виголошує устами, а інше має в душі.

Якщо Христос воскрес – отже і ми, хоч і помremo, але, безперечно, воскресемо. Ми повинні безмежно дякувати Господу за те, що Він Своїм воскресінням із мертвих утверджує в нас віру і в наше майбутнє воскресіння, в наше безсмертя. Якщо нам відомо, що і після смерті ми будемо жити, а в призначений Богом час воскресемо, то у нас повинен скластися правдивий погляд на наше життя і призначення. Якщо людина безсмертна і свого часу її померле тіло воскресне, тоді для кожного із нас стає зрозумілою мета земного життя: воно є підготовкою до життя вічного. Тому ми не даремно працюємо і чинимо добро. Наші діла підуть за нами у вічність і там ми одержимо нагороду за свої подвиги на землі.

Христос визволив нас не тільки від тілесної смерті, а й від смерті духовної, тобто від гріха. Гріх завдає людині не менше страждань, ніж тілесна смерть. Ми добре знаємо, як люди страждають від власних і чужих гріхів. Страждання від гріхів продовжується у потойбічному житті, у пеклі – в місці перебування грішників.

Христос Спаситель Своїми стражданнями, особливо в Гефсиманському саду і на горі Голгофі, переміг гріх і цим визволив нас від гріха. Тепер Він як Бог і Переможець гріха прощає гріхи людям, які каються. Ось чому апостол Павло разом із пророком Осією зважає: «Смерть! Де твоє жало? Де твоя перемога?» (1 Кор. 15:55; Ос. 13:14).

Найголовнішою проблемою теперішнього людства є проблема духовності. Без віри в істинного Бога і без Церкви Христової не може бути правдивої духовності. Без віри у Воскресіння Христове і любові тяжко жити на землі. Саме тому сьогодні люди у своїй більшості довіряють Церкві, бо тільки в Ісусі Христі бачать своє спасіння.

Надія на Бога, на Його любов, на Божу правду, на вічне життя дає нам благодатну силу перемагати всі труднощі та страждання, які нас постійно супроводжують. Нам треба вірити і любити, боротися і працювати, відстоювати національні інтереси та йти назустріч одне одному і не втрачати надії на краще майбутнє.

Нині, радіючи і прославляючи воскреслого Спасителя, серцем і душею наближаймося до Нього. Із жінками-мироносицями низько вклонімося Йому (Мф. 28:9). Разом з Іоаном Богословом щиро вірмо Йому (Ін. 20:8). І разом з апостолом Петром полюбімо Його (Ін. 21:15). Складаючи молитви воскреслому Христові, благаймо Його, щоб Він послав людству духовне оновлення, дарував Свою силу творити добро і благословляв би всіх нас Своїм миром. Щоб ті, від яких залежить наше майбутнє і майбутнє наших дітей, були перейняті духом Христової любові та подбали не лише про свій добробут, але про Україну, її людей. Нехай злагода і спокій запанують у наших християнських сім'ях і родинах.

Дорогі брати і сестри! Цими святковими великодніми днями від усієї душі вітаю вас зі святом Воскресіння Христового. Зичу вам родинного щастя, доброго здоров'я і всього того, що кожен мріє отримати як дар від воскреслого Христа. Щиро поздоровляю голову Волинської обласної державної адміністрації Володимира Бондаря, голову Волинської обласної ради Анатолія Грицюка, луцького міського голову Богдана Шибу, голів районних державних адміністрацій, міських і селищних рад зі святом Пасхи Христової та молитовно бажаю благословення Божого, мудрості й терпіння в їх відповідальному служінні Богові і своєму народу.

Нехай Господь Ісус Христос береже нас у мирі, єдності та любові, благословить і наш український народ невдовзі об'єднати у Єдину Помісну Православну Церкву і посісти належне нам місце у світовому Православ'ї.

Благодать Господа нашого Ісуса Христа нехай буде з усіма вами.

З ласки Божої + *Михайло* єпископ Луцький і Волинський

З ЦЕРКОВНОГО КАЛЕНДАРЯ

4 квітня – мучениці Дросиди, дочки царя Траяна

98-го року після Різдва Христового римську державу очолив цезар Траян. Його владарювання – це пік римської могутності, імперія під орудою цього визначного полководця досягла найбільших розмірів: залізни корорти завойовали Вірменію, дійшли до Каспійського моря й Перської затоки, приборкали непокірних даків (предків румун) і загарбали частину слов'янських земель – на Поділлі й досі видніються Траянові вали, якими завойовники намагалися оточити свої володіння. У Римі на відзнаку цих перемог було зведено монумент – колону Траяна, на якій зобразили всі триумфи римської зброї.

Ім'я Траян по-латині означає «троїчний». Але не в істинного Бога, у Трійці єдиного, вірував Траян, а в безліч богів і божків тогочасної греко-римської релігії. То був час, коли обожествляли вже й самого імператора, в якого нібито втілюється дух самого Юпітера.

І от у такого батька була дочка християнка. Щоправда, в Ісуса вона вірувала таємно і ще не була охрещена. Хоча, здавалося б, чого не вистачало першій панні величезної імперії: служниці, розкішні шати, лестоці придворних... Проте царівна обрала небезпечну долю.

104 року Траян поновив гоніння на християн, причому часто тіла вбитих лишалися непохованими на пострах іншим. П'ять дів-християнок – Аглаїда, Аполлінарія, Дарія, Мамфуса і Таїсія – взяли на себе подвиг хоронити тіла одновірців. Довідавшись про це, Дросида попросилася піти з ними. Але сторожа, виставлена біля небіжчиків, схопила їх

і кинула до в'язниці. Довідавшись про це, Траян велів утримувати свою дочку окремо, надіючись, що вона «одумається». Її ж подруг було спалено в мідноплавильній печі.

Проте всі гоніння не зменшували кількості християн, а лише помножували їхнє релігійне стремління: багато хто прагнув мученицького вінця. Імператор повелів вибити на тій печі такі слова: «Ті, що поклоняються Розп'ятому, позбавте себе великих мук – принесіть жертви богам». Але християни, навіть досі таємні, сміливо визнавали свою віру і йшли на смерть. Дізнавшись про це, Дросида вирішила наслідувати їх приклад і прийняти мученицьку кончину за Христа. Скориставшись тим, що сторожі заснули, вона вибралася з тюрми і, не мавши зв'язку з християнами, переховуючись, вирішила хрестити сама себе (напевно, не знавши, що можливе «хрещення кров'ю», тобто мученицька смерть зараховується як хрещення). Вона вчинила, як розуміла: тричі занурилася у якусь річку зі словами «Хрещастся раба Божа в ім'я Отця і Сина і Святого Духа. Амінь». Потім царівна Дросида провела сім днів у посту й молитві. У цей час її розшукали християни і вона все розповіла їм. По тому пішла у місто до тієї розжареної печі й так скінчила земне життя.

Це приклад для нас, православні, як слід ставитися до віри. Мученице Дросидо, моли Бога за нас!

Підготував Віктор ГРЕБЕНЮК

Боголюб'язний читачу!

«Волинські єпархіяльні відомості» – надійна підмога та корисний засіб у духовному житті православних краян. Аби часопис став таким і для Вас – зробіть перший крок назустріч: передплатіть його в будь-якому поштовому відділенні області, починаючи з будь-якого місяця. Передплата вартість одного примірника з доставкою – лише 30 к.

(без вартості приймання передплати). Передплатний індекс у поштовому каталозі обласної періодики – 91241.

Надсилаємо газету передоплатою в усі регіони України та в усі країни світу.

Архів основних публікацій часопису, оперативні церковні новини тощо – в інтернеті за адресою: www.pravoslavja.lutsk.ua

НОВИНИ

Архієрейські служіння

У Володимирському соборі Різдва Христового єпископ Луцький і Волинський Михаїл здійснив чернечий постриг у малу схиму двох рясофорних монахинь однойменного монастиря – Вероніки (Стець) й Неоніли (Кудрянської). Черниці отримали імена Галина й Наталія. Їхня путь у невісти Христові розпочалася торік, коли на Волині перебували мощі святої великомучениці Варвари, приклад якої надихнув цих дівчат.

«Сьогодні ви стали на шлях нелегкий, – зазначив архієрей, – бо є спокуси у мирському житті, а є й у монашеському. Але нехай ангел-охоронець веде вас подальше від усіх спокус. Ревно моліться Богові й уповайте лише на Бога».

Про спокуси світу цього вів мову владика й наступного дня, коли в кафедральному соборі Святої Трійці постригав у малу схиму рясофорного монаха Кирила (Мільяна), який відтепер зватиметься Яковом і нестиме послух у Луцькому монастирі Різдва Христового. «Приймаючи нині ангельський образ, сучасний монах мусить долати всі спокуси не в пустині, як було вдавнину, а поруч зі світом, що може бути ще важче», – сказав преосвященний. Яскравим підтвердженням цьому були обставини постригу: під стінами собору в цей час, заглушаючи слова молитви, гуркотіла рок-музика й багатолюдний мітинг «Народної самооборони». Її представники на прохання єпископа не порушувати особливої зосередженості першого тижня Великого посту відповіли, що вони – атеїсти. «Тож молися, брате, за всіх: і за себе, і за нас, які тут, у храмі, і за тих заблуканих, які на площі», – завершив проповідь архієрей.

У Волинській єпархії на сьогодні, окрім послухників і послухниць, є семеро ченців і п'ять черниць.

У день народження Лесі Українки на центральному майдані Луцька біля пам'ятника нашій славетній землячці єпископ Михаїл та священнослужителі кафедрального собору Святої Трійці відслужили панахиду. «Молитовно просимо Бога, щоби Господь дарував їй Царство Небесне за ту велику любов, яку вона мала до нашої неньки України. Тож сьогодні – день нашої любові до неї», – мовив архієрей і наголосив, що відзначення цих днів, на жаль, стає формальним і замість єднати народ – призводить до роз'єднання. Ось і сьогодні

ОФІЦІЙНО

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ ЄПИСКОПА МИХАІЛА МИТРОПОЛИТОВІ НИФОНТУ

Ваше Високопреосвященство!

15 березня Ви провели прес-конференцію як реакцію на Волинський церковно-громадський форум «За Єдину Помісну Українську Православну Церкву». Ми дуже раді, що цей захід спонукав Вас ще раз висловити своє ставлення щодо об'єднання українського Православ'я. Як позитив сприймаємо й Ваше прагнення до автокефалії УПЦ та бажання обговорювати з нами шляхи подолання розділення. Проте Ви, на жаль, неправильно сприйняли ідею Форуму.

1. Неправда, що Форум – «антицерковний політичний захід». Так, політики не повинні втручатися у справи Церкви, зокрема, в такі церковні питання, як відправа Богослужіння, звершення таїнств, проповідь Слова Божого тощо. Але – укотре підкреслюємо – вони можуть і повинні долучатися до подолання негативних процесів, коли політики іншої держави через Церкву досягають далеко не духовних цілей, коли розділення Церкви – це загроза національної єдності та державної цілісності й безпеки.

Вам відомо, що Вселенське Православ'я, чітко врегулювавши правил утворення нових автокефалій, віддало ці процеси політичній кон'юктурі. Вам відомо, що здебільшого Церкви-Матері, порушуючи канони, керуючись зовсім не принципами братської любові, роблять усе можливе, аби не надавати автокефалію Церквам на території новоутворених країн, спокушаючи на самопроголошення адміністративно-церковної незалежності. Зрештою, Вам відомий «канонічний шлях утворення автокефалії» Грузинської, Болгарської, Сербської, Російської, Елладської, Албанської, Польської Церков. І благі наміри політиків щодо автокефалій чи інших церковних справ достойно відзначалися Церквами, адже мало хто нині засуджує діяльність таких відомих політиків, як Рівноапостольні Константин, Єлена, Володимир, король Сербії Стефан VI Душан, цар Московії Борис Годунов та інші.

2. Неправда, що на Форумі «загострювали міжконфесійну ситуацію і ображали ієрархів УПЦ [МП]». Людину ніхто не може образити більше, ніж вона сама себе ображає власними висловами та вчинками. Так, учасники намагалися з'ясувати, хто і з яких причин перешкоджає подоланню розділення. І Ви на прес-конференції підтвердили, що такими є частина ієрархів УПЦ МП. Знаючи ж, що Ви не належите до них, ми запросили Вас до участі в Форумі, де Ви вільно могли виступити. І це також є підтвердженням наших благих намірів щодо об'єднання. Заради нього ми прагнемо забути образи й звинувачення в неканонічності, безблагодатності, заліковуємо рани наших вірян, яким Ваше духовенство нав'язувало перехрещення, перевінчання, перезахоронення та інші неправославні дії.

3. Неправда, що ми не бажаємо з Вами спілкуватися. Адже неодноразово запрошували (на відміну від Вас) на наші заходи. Укотре заявляємо, що готові невідкладно зустрітись з Вашим Високопреосвященством, обговорити наболіле й порозумітися. Ми готові до будь-якого формату зустрічі, у будь-якому запропонованому Вами місці. Готові сприяти у створенні між'єпархіальної комісії, яка працюватиме над пошуком точок дотику наших юрисдикцій і шляхів для об'єднання, обговорювати проблеми за круглим столом. Переконані, що спільними зусиллями ми цілком спроможні «з низів» показати Україні приклад єднання православних українців.

З братською любов'ю у Христі

+ МИХАІЛ, єпископ Луцький і Волинський

КРИК ДУШІ

ЛІТЕРАТУРА З БРУДОМ І ПРОКЛЮОНАМИ

Проблеми збереження української мови полягають не лише в захисті її від зовнішніх впливів, вважають волинські мовознавці. Те, що сьогодні чужомовного продукту на полицях книгарень і розкладках більше, – проблема за давнини. Інша біда, що цей чужомовний вплив підхоплюють багато наших письменників і використовують у своїх творах у формі нецензурної лексики, походження якої аж ніяк не українське. Таким чином, мова, яка вижила під чужинським геноцидом і циркулярами, тепер занепадає від деяких так званих майстрів пера, які заради марної слави забруднюють її лихослів'ям. Справжня українська мова знову недоступна українцям?

Українська мова – чи не єдина, яка ворогів здатна назвати ласкаво-пестливим словом – вороженьки. Споконвіку вона розвивалася як самостійна, а не в контексті «давньоруської спільності». Але якщо раніше вона зазнавала гоніння, то тепер, за незалежної держави, повинна була б мати вільний розвиток. Та попри все те її ущемлюють російськомовні газети та книжки. Сьогодні на одного українця припадає одна видана книжка на рік. Але яка? Чи здатна вона задовольнити

читацький інтерес? Адже частина творів просто пересипана лихослів'ям.

– Якщо покоління не може заявити про себе культурою, то намагається заявити про себе в такий спосіб. Звичайно, це епатує публіку, привертає увагу, але говорить про якийсь естетично-культурний рівень, на жаль, не можна, – зауважує заступник декана філологічного факультету ВДУ Ольга Яблонська.

– Я згадую напуття нашого славного українця і видатного письменника Олеса Гончаря, який казав, що слово не повинно нести вульгарність. Воно повинно нести добрі, хороші почуття, – вважає волинський поет Василь Гей.

Народний артист України Валерій Маренич те, що коїться сьогодні з українською мовою, називає диверсією:

– Та не було в нас нецензурної лексики. Зауважте, що в інших мовах на вираження почуття любові – всього один відповідник, а в нас багато.

Сьогодні така література особливо популярна насамперед серед молоді. Серед найкасовіших письменників – молодий

(Продовження на 4 стор.)

УТОЧНЕННЯ

У № 2 (27) нашої газети за цей рік у статті В. Гребенюка «Софії Київській – 970», де автор пропонує започаткувати вшанування ікони Богородиці «Нерушима Стіна» як національне свято, останнє речення першої колонки слід читати так: «У календарі нашої Церкви є й день на честь цього образу Божої Матері – у першу неділю після Трійці».

годні одні патріотичні організації тут, моляться за нашу сестру во Христі Ларису, інші пішли за місцевими владцями, яким помолитися за Лесею Українку «не

обов'язково». Владика закликав усіх українських патріотів до єднання навколо духовних цінностей, навколо православних ідеалів.

У нижньому храмі Луцького кафедрального собору Святої Трійці відбулася прес-конференція за наслідками діяльності Київського Патріархату на Волині 2006 року. Єпископ Михаїл повідомив журналістам місцевих ЗМІ, що минулий рік для єпархії позначився загальним динамічним розвитком. Найважливішою подією стало перебування в Луцьку мощей великомучениці Варвари 15–23 травня. Упродовж цих днів святині поклонилися близько 60 000 вірян.

Серед основних здобутків 2006 року варто відзначити також і такі:

– освячено 10 нових храмів, 2 каплиці та 8 місць під будівництво нових цер-

ков; зареєстровано 7 нових релігійних громад і жіночий монастир Святителя Василя Великого в Луцьку;

– унаслідок 12-го випуску Волинської духовної семінарії дипломи одержали 38 вихованців, 12 з яких – у священному

сані; щомісячний часопис «Волинські єпархіальні відомості» порівняно з 2005 роком збільшив тираж на 44 %. Грудневий номер 2006-го становив 6500 примірників. 35 % тиражу кожного числа безкоштовно поширювали в лікарнях, навчальних закладах та окремих пара-

фіях; створено ще один підрозділ духовної консисторії – видавничий відділ «Ключі», який восени видав першу книжку – Акафіст Пресвятій Богородиці;

– підписано угоди про співпрацю з Волинським державним університетом імені Лесі Українки, обласним дитячим територіальним медичним об'єднанням, Луцькою філією Київського славистичного університету та Волинським інститутом економіки та менеджменту;

– понад 9 000 волинян за сприяння паломницької служби єпархії здійснили прощі до різних святинь України.

Станом на 31 грудня 2006 року Волинська єпархія нараховувала 20 деканатів, у яких 302 парафії, 298 священників і 7 дияконів.

Відповідаючи на запитання кореспондентів, архієрей, окрім цих фактів, розповів про розбудову монашества на Волині. Так, невелика Жидичинська Свято-Миколаївська обитель стала затісною для її зростаючої братії, тож частину ченців переведено до Луцького монастиря Різдва Христового. У ньому тимчасово перебуватиме й частина Волинської духовної семінарії, що постраждала від пожежі. Зведення нового навчального корпусу йшло торік швидкими темпами.

Особливе зацікавлення журналістів викликав почин Президента Віктора

(Продовження на 4 стор.)

ПІДСУМКИ

«ЗА ЄДИНУ ПОМІСНУ УКРАЇНСЬКУ ПРАВОСЛАВНУ ЦЕРКВУ»

Під такою назвою у Луцьку відбувся Волинський церковно-громадський форум, співголовами якого стали єпископ Михаїл і міський голова Богдан Шибя, а ініціаторами – також обласні очільники семи національно-патріотичних політичних партій. Форум зібрав понад 700 представників духовенства і мирян Київського Патріархату, державних та громадських діячів, представників партій, наукової і творчої інтелігенції, молодіжних та інших громадських об'єднань. Як спостерігачі на зібранні побували священнослужителі УПЦ МП та УГКЦ.

«Неможливе для людей – можливе для Бога», – ці слова Спасителя з уст луцького районного декана протоієрея Віктора Пушка прозвучали на церковно-громадському форумі як відповідь тим безнадійним песимістам, котрі об'єднання українського Православ'я вважають лише нездійсненними мріями. Проте таких серед делегатів була меншість. Більшість же переконана, що єдина автокефальна Церква у нашій Вітчизні не тільки «добре, якби була», а буде – за нашими молитвами і діями. Люди втомилися від ворожнечі, що не тільки суперечить суті Християнства, а й становить загрозу політичній стабільності в країні. Тож сучасна демократична норма невтручання держави у справи Церкви зовсім не означає байдужого спостереження світської влади, як навколоцерковні політики намагаються внести безладдя у країні. Всяка державна влада в усі часи вважала за життєву необхідність регулювати в межах своєї компетенції церковні справи.

На цій обставині особливо наголошував у промові на Форумі владика Михаїл. Він, зокрема, нагадав, що всі Вселенські Собори були проведені за ініціативою світської влади, ба навіть у царських палатах і за головування на них імператорів. Владика зробив аналіз процесові проголошення автокефалії в інших Православних Церквах, його подальшому канонічному визнанню, тож присутні змогли переконатися, що майже всі автокефальні Церкви з'явилися чи за почином державної влади, чи за її активного сприяння. Тим часом процес їхнього канонічного визнання Вселенською Патріархією та іншими Православними Церквами світу розтягується на довгі роки й десятиліття. Рекордом тут є неканонічний статус Російської Православної Церкви, яка після свого самопроголошення не визнавалася законною в православному світі аж 141 рік. Причиною такого стану справ є невизначеність механізму набуття автокефалії у канонах, бо канони створювалися за часів Вселенських Соборів, коли самі поняття автокефалії (самокерованості в організаційних справах національних Церков) не стояло на порядку денному. Перспективи нового Вселенського Собору, який мав би внести ясність у цю (та багато інших) справ Православ'я, що накопичилися за багато століть, поки що доволі примарні. Тож доводиться діяти так, як це зробили свого часу православні болгаряни, серби, албанці, греки, грузини, московити, румуни, – після проголошення державної незалежності проголосили й незалежність церковну, прохаючи Церкву-Матір (для нас це Вселенський Патріархат, від якого Київська Русь прийняла хрещення) про офіційне визнання цього акту. Але смиренно чекати визнання своєї автокефалії не означає сидіти склавши руки. На жаль, Президенти Л. Кравчук і Л. Кучма обмежувалися деклараціями про необхідність створення Єдиної Помісної Православної Церкви в Україні, а Президент В. Ющенко, сам будучи активним вірянном, вирішив надати виразної дії цим благодушним побажанням. Тож за його почином процес возз'єднання може набутти реальних обрисів.

Про те, наскільки готова до цього друга сторона – УПЦ Московського Патріархату, розповів учасникам Форуму о. Віктор Пушко. Він охарактеризував стан справ насамперед серед єпископату цієї юрисдикції. Схоже, що митрополит Володимир (Сабодан) схильється до ідеї автокефалії, але бажає діяти вельми помірковано й обережно. Останнім часом великі єпархії на Півдні, Сході й у Центрі стали очолювати архієреї, які «за» чи, принаймні, «не проти» автокефалії та деякої українізації Церкви. Те ж можна сказати про велику частину священників і переважну більшість мирян. Щоправда, є в УПЦ МП не дуже численна, але потужна частина єпископів, священників і галасливих політиканствуючих мирян, які відкидають не тільки саму можливість возз'єднання, а й право на існування України як незалежної держави та навіть факт існування українського народу й української мови. Але цей «печерний шовінізм»

у храми й семінарію прийшла молодь, яка не бажає жити у ворожнечі зі своїми єдиновірними і єдинокровними братами й сестрами з іншого Патріархату. Тож нині – догідна хвиля для єднання і на Волині, й у всій Україні, – зазначив промовець.

У цьому ж ключі побудували свої виступи представники обласних організацій політичних партій: В. Банада (Народний рух України), Г. Кожевников («Собор»), Є. Мельник (Конгрес українських націоналістів), В. Навроцький («Наша Україна»), А. Вітів («Свобода»). Скористалися можливістю виступити або поставити запитання промовцям інші учасники зібрання. Деякі оратори не обмежувалися закличками й побажаннями, а пропонували конкретні дії не лише стосовно об'єднання українського Православ'я, а й щодо оздоровлення духовної атмосфери в країні. Так, Анатолій Вітів висловився за активнішу присутність православних священників у засобах масової інформації, депутат облради Ігор Гузь – за створення катехитичного центру, який готував би спеціалістів для викладання християнської етики у школах, та за скликання з'їзду православної молоді Волині.

Наприкінці цього кількогоднинного зібрання, що відбулося у Волинському обласному академічному драмтеатрі ім. Т. Шевченка, його учасники прийняли: Звернення до волинян – священнослужителів і мирян Київського та Московського Патріархатів; Звернення до Президента Віктора Ющенка, Прем'єр-міністра Віктора Януковича, Голови Верховної Ради Олександра Мороза, народних депутатів України, голів Волинської обласної та районних держадміністрацій, голів та депутатів органів місцевого самоврядування Волині; Лист до Вселенського Патріарха Варфоломія. В усіх цих документах червоною ниткою проходить ідея мирного возз'єднання українського Православ'я із центром у Києві на основі християнських і національних цінностей. Було також ухвалено утворити постійний Волинський церковно-громадський комітет «За Єдину Помісну Українську Православну Церкву», призначивши його співголовами єпископа Михаїла та луцького міського голову Богдана Шибя, провести такі заходи в усіх містах і районах області.

Усвідомлюючи гостру необхідність інформування волинян щодо об'єднання українського Православ'я, оргкомітет видав збірник матеріалів Форуму та спеціальний випуск часопису «Волинські єпархіяльні відомості», сприятиме всебічному пропагуванню ідеї утворення Єдиної Помісної Української Православної Церкви засобами масової інформації.

Звичайно ж, ми не мрійники, а реалісти: тільки форумами ділу не зарадиш, і ще немалий шлях попереду. Можливо, що на теперішню провесін ще вдарять морози. Але не вгайшаймо наших молитов і не покладаймо рук на розбудові церковної єдності. Знаймо: «неможливе для людей – можливе для Бога».

Віктор ГРЕБЕНЮК
Світлина прот. Віталія СОБКА

дедалі більше втрачає позиції. Вже те, що Архієрейський Собор УПЦ МП у відповідь на ініціативу Президента створив відповідну комісію (хоч і з невизначеним статусом, і з образливими формулюваннями в бік Київського Патріархату), засвідчує, що дещо у наших братів – прихильників «канонічної єдності з Москвою» змінюється на краще. Що ж до ситуації на Волині, то вона куди ліпша, ніж будь-де в Україні. Обидва ієрархи УПЦ МП – митрополит Нифонт і архієпископ Симеон, а також священники й миряни, неодноразово заявляли про свою прихильність до ідеї створення Єдиної Помісної Української Православної Церкви, хоч і бачать цей шлях не в усьому однозгідно з нами. Тут нема гонінь на українську мову (проповідь – усюди рідною мовою парафіян, у багатьох храмах – і літургійне життя, є україномовні преса й книговидавництва), не виганяють із храмів вірних у вишиванках, не відмовляють у Причасті прихильникам Ющенка й Тимошенка, не влаштовують хресних ходів із портретами Путіна і Януковича. Та й давні кривди, з початку 90-х років, потроху відходять в історію.

ОФІЦІЙНО

ЗВЕРНЕННЯ

Волинського церковно-громадського форуму «За Єдину Помісну Українську Православну Церкву» до волинян – священнослужителів і мирян Київського та Московського Патріархатів

Шановні волиняни! Дорогі отці, брати і сестри!

Зібравшись на Волинський церковно-громадський форум «За Єдину Помісну Українську Православну Церкву», ми, представники духовенства і мирян Української Православної Церкви Київського Патріархату, державні та громадські діячі, представники політичних партій, наукової і творчої інтелігенції, молодіжних та інших громадських об'єднань, звертаємося до вас із закликом усебічно сприяти об'єднанню українського Православ'я у Єдину Помісну Українську Православну Церкву.

На жаль, уже багато років Православна Церква у нашій країні штучно розділена зовнішніми та внутрішніми силами, які виступають проти державності України та яким байдужі духовні потреби її народу. Ці сили – зокрема, російські політичні та церковні діячі, а також їхні українські представники, – роблять усе, аби не допустити об'єднання українського Православ'я та визнання його незалежності іншими Церквами.

Час збагнути всім нам: Церква, яка називає себе Українською Православною, але є складовою частиною Російської Православної Церкви, – це загроза національній безпеці та єдності України. Адже ця Церква безсоромно використовується як інструмент політичного й економічного тиску на Україну, як інструмент маніпуляції громадською думкою, розколу держави на «схід» і «захід», нав'язування віруючим і всьому українському народові ідеї, реалізація яких покликана повернути Україну під владу Росії.

Історія доводить: без Єдиної Помісної Православної Церкви неможлива міцна державність і справжня незалежність країни, неможливий успішний розвиток духовності нації на основі християнських цінностей.

Нині ж настав сприятливий час для подолання розколу. Державна влада України, як ніколи раніше, усвідомлює гостру необхідність у єднанні українського Православ'я. А останні події переконують, що долати розділення прагне не лише Українська Православна Церква Київського Патріархату,

але й більшість єпископату, духовенства й вірян Української Православної Церкви Московського Патріархату.

Тому закликаємо вас, дорогі волиняни, – православні священнослужителі й миряни обох Церков, – усіма законними засобами сприяти, підтримувати, наполягати, переконувати, боротися, аби в Україні постала Єдина Помісна Українська Православна Церква – потужний чинник єдності суспільства, міцності держави, утвердження духовності.

Попрацюймо на славу Божу й на благо України!

Від імені учасників Форуму
+ МИХАЇЛ,
єпископ Луцький і Волинський –
співголова Форуму
Богдан ШИБА,
голова Луцької міської ради –
співголова Форуму

НОВИНИ

(Продовження. Початок на 2 стор.)

Ющенко щодо створення в Україні Єдиної Помісної Православної Церкви. Владика Михаїл розповів про зустріч глави держави з єпископатом УПЦ КП, у якій він брав участь, і висловив надію, що певні позитивні зрушення у середовищі єпископату УПЦ МП приведуть до возз'єднання нашої Церкви та визнання у православному світі її автокефалії.

Архієрей звернув також увагу на окремі аспекти відносин Церкви з політичними організаціями та роз'яснив ставлення Православ'я до новомодних «свят» і нехтування багатьма вірянами релігійних звичаїв.

Освячено перший на Волині храм у вищому навчальному закладі. На запрошення керівництва Луцького біотехнічного інституту Міжнародного науково-технічного університету, який збу-

дував церкву Мучениць Віри, Надії, Любові й матері їхньої Софії, чин освячення відправив єпископ Михаїл. Новий храм буде не лише інститутським, а й міським парафіяльним.

«Церква у вищому навчальному закладі – свідчення його елітності, – сказав у проповіді владика. – Адже нова інтелігенція, національна еліта має бути віруючою, і з таким багажем повинна йти у Європу. Прекрасно, що не тільки провідні українські університети й академії, а вже й наш, волинський інститут має свій храм».

Ректор Григорій Стеценко у подячному слові зазначив, що сьогодні, образно кажучи, тут відкривається «кафедра духовності», це допоможе у навчальній роботі боротися зі шкідливими звичками й нахилами, підноситиме духовність і студентів, і викладачів.

Того ж дня архієрей призначив капеланом інституту і настоятелем храму священника Андрія Ротченкова, директора Центру християнського виховання дітей і молоді в Луцьку.

Через тиждень владика освятив престол цього дому Божого і наголосив: «Віднині цей православний храм – це душа вашого вузу. Православ'я ж – це

віра і спосіб нашого мислення, спосіб нашого життя, а не вивіска на храмі. Маємо прагнути правильного славлення Бога своїм життям. Тож хай цей храм буде вашим улюбленим місцем, де шукатимете правди, праведних шляхів», – сказав преосвящений.

У Волинському краєзнавчому музеї відбулося відкриття меморіальної експозиції «Шевченківська світлиця Миколи Куделі». М. Куделя – відомий у краї збирач книг та інших експонатів на

КРИК ДУШІ

ЛІТЕРАТУРА З БРУДОМ І ПРОКЛЬОНАМИ

(Продовження. Початок на 2 стор.)

львів'янин Любка Дереш, вихідці з Волині Оксана Забужко та Юрій Покальчук, багато інших. А от роман Любка Дереша «Поклоніння ящірці» – не просто чергування лайки з натуралізмом, а ще й такий собі підручник з убивства. І все це пропагується для молоді. Поціновувачі ж такої літератури кажуть, що без цих мовних засобів твор не буде правдивим і втратить свою цінність. Але чи задумувався хто колись, що таке лайка і що вона в собі несе?

Святе Письмо заповідає: «Позбавте вуста свої лихослів'я». Але ж як його позбавитись, коли сучасна література ледь не на кожному кроці змушує, хай хоч і подумки, промовляти ці слова. Як зазначає у праці «Моральне богослів'я для мирян на основі десяти Заповідей Божих» російський богослов протоієрей Євгеній Попов, на одному зі Вселенських Соборів засудили лайку, адже це «непотрібні слова, які ображають честь матерів і цноту інших».

Свого часу нецензурну лексику вже намагались вилучити з книжкової продукції, зокрема зі словника Даля, казок Афанасьєва, деяких творів Пушкіна. Про це пише доцент кафедри української і російської мов Одеського медичного інституту імені Пирогова кандидат педагогічних наук Л. Діденко. Особливе ставлення до матюків зумовлено тим, що навіть жартидливі їх застосування не знімає з мовця відповідальності.

Матюки існували ще за язичництва. Вони були широко представлені в різноманітних обрядах, чи то весільних, чи то сільськогосподарських, але так чи інакше

контексті має значення «прокляли».

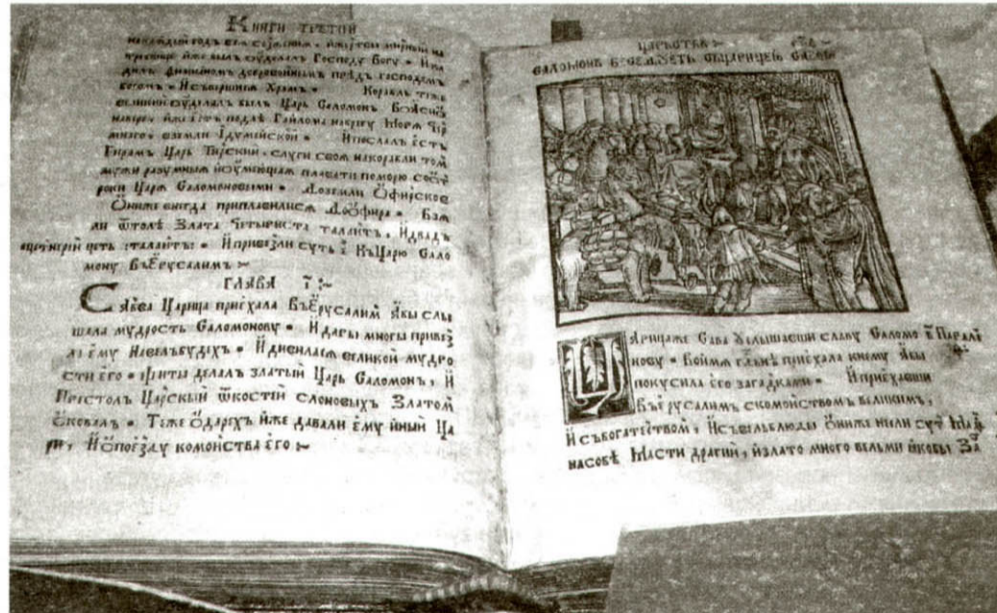
В одному з повчань проти матюків ідеться, що «не личить православним християнам матюкатися», оскільки цим, по-перше, ми ображаємо Матір Божу, по-друге – рідну матір людини і, по-третє, – матір землю. У духовному вірші «Згорток єрусалимський» порада не пити і не матюкатися вкладається в уста самого Христа, причому додається, що якщо це не припиниться, то земля перестане плодоносити: «буде земля, як вдова». Паралельно при цьому згадується й Богородиця:

На престолі стрепенулася,
Вуста кров'ю запікаються.

Важливо відзначити, що матюки зневажають не лише матір співбесідника, якому адресована лайка, але насамперед рідну матір самого лихослівника. Зіставлення лайки саме з рідною матір'ю людини відповідає стосункам її з Богородицею і матір'ю землею, які настільки ж рідні людині, як і біологічна.

Сьогодні лихослів'я стало звичним загальноживаним пластом лексики. І застосовується здебільшого мовцями з бідною мовою – «для зв'язку слів у реченні». Лайливі слова не стали самостійними, які б уживались поза певним контекстом. Натомість, залежно від ситуації, вони несуть, швидше, емоційне забарвлення, або навантаження і, наче хамелеон, змінюють своє значення. Можливо, це і робить їх частовживаними і «зрозумілими». Хоча ніхто не задумується, наскільки контекст стає брудним і небезпечним.

Деякі письменники й мовознавці стверджують, що вжита у творах лайка більш

пов'язаних із плодючістю. Оскільки лайка була необхідним компонентом обрядів, то мала магічне значення, а отже суперечила Християнству. Тому в давньоруській писемності лихослів'я розглядається як риса бісівської поведінки. Протоієрей Євгеній Попов пише, що той, хто вживає лихослів'я, насамперед ганьбить честь матерів, зважає встановлені Богом закони народження, забуваючи, що й сам народився через плотську похіть. Це наче чудовисько якесь, яке до слова «мать» додає поняття про бруд і знущається з матері. І оскільки цю лайку він вимовляє вголос, шукаючи в ній зміцнення своєму гніву, то його лайку змушені нерідко вислуховувати люди сором'язливі й цнотливі. Отець Євгеній Попов уста такої людини називає смердючим джерелом, особливо, коли вона п'яна. Давньоруські рукописи застерігають від спілкування з тими, хто матюкається: «...Ні їсти, ні пити, ні молитись, доки не позбудеться такого злого слова».

Водночас лайка може виступати й прокляттям. Дослідник Б. А. Успенський цитує уривок з болгарської анонімної хроніки 1296–1423 рр.: «Болгари ж, почувши це, насміялись і обляяли греків, не тільки образили, а й обматюкали й відіслали з порожніми руками». Б. А. Успенський гадає, що слово «обматюкали» в цьому

точно передає сучасну дійсність. Якщо в уста негативного героя, скажімо, бандита, насильника, вбивці вкласти літературну мову, то його образ буде неповним, навіть зміненим. Адже відомо, що певний соціальний прошарок характеризується й відповідними мовленнєвими рисами. Професор, кандидат філологічних наук, завкафедрою культури української мови Волинського державного університету імені Лесі Українки Світлана Богдан вважає це питання дискусійним.

– Але, – продовжує вона, – у мене є особистісне сприйняття, точніше, його можна було б назвати несприйняттям, оскільки я вважаю, що читання таких текстів не приносить в наше суспільство ні гармонію, ні розширення читацької аудиторії.

Дещо іншої думки доцент кафедри української мови, видавничої справи та редагування ВДУ Ніна Данилюк:

– Якщо в художньому тексті використовується нецензурна лексика, яка є засобом типізації героя, в певних межах вона може допускатися. Але якщо це суцільний текст із суцільно перемешаними лайками, то це вже не естетичне явище, а, швидше, вульгарне явище.

Немає однозначної думки щодо цього питання і в студентів. І це не дивно. Адже (Закінчення на 6 стор.)

шевченківську тематику, багаторічний в'язень сталінських концтаборів. На запрошення керівництва музею у заході взяли участь священнослужителі

кафедрального собору Святої Трійці на чолі з єпископом Михаїлом, який, прочитавши молитву, благословив працівників установи, родину Куделі й присутніх та освятив експозицію.

22 березня архієрей взяв участь у відзначенні професійного свята працівників Служби безпеки України. Виступаючи на урочистому вечорі в народному домі «Просвіта» обласного центру, він зазначив: «Тепер ви маєте дещо інші функції, ніж ваші попередники: ви служите Україні. Церква теж покликає служити Богові й народу, нашій Україні, і ми переконані, що вона матиме Єдину Помісну Православну Церкву». А на підкріплення сказаного владика подарував в. о. начальника УСБУ у Волинській області В. Ковальчуку Біблію українською мовою та ікону архістратига Михаїла.

Церква вдосконалює духовне навчання

Освіта у нашому Православ'ї, на жаль, рідко коли була на належному рівні. Але тепер з'явилися умови для виправлення становища. Чимало наших священників до прийняття сану вже мають світську вищу освіту або здобувають її після закінчення семінарії. У нашому Патріархаті діє два вищих навчальних заклади – Київська і Львівська духовні академії. Але цього мало. Адже був час (наприкінці XVIII століття), коли в українському Православ'ї священнослужителем міг стати тільки випускник вищої школи. У сучасному секуляризованому світі успішно вести апостольське служіння можна тільки високоосвіченій людині, тож Навчальний комітет Київської Патріархії взяв курс на докорінне поліпшення стану справ у семінаріях. 2002 року чотири з них – Київську, Львівську, Волинську і Рівненську – було переведено на нові програми, зміцнено кадровий потенціал, аби вони могли претендувати на статус вищих навчальних закладів – духовних інститутів – третього рівня акредитації (найвищий рівень – четвертий). Цього року відбудеться перший випуск семінарив, які навчаються за цими програмами.

Керівники вишів УПЦ КП, у тому числі ректор Волинської духовної семінарії протоієрей Іван Нідзельський, на початку березня зібралися на нараду в Навчальному комітеті саме з цього питання. Адже шлях до навчально-кваліфікаційного рівня «бакалавр богослів'я», який тепер повинні мати наші семінаристи, ще потребує чимало організаційної праці. Голова цього церковного підрозділу архієпископ Димитрій поінформував учасників наради про позитивне ставлення державної влади до цього питання, вимоги до документації тощо.

«Незлим тихим словом»

Від часу смерті Тараса Шевченка не було в Україні літературної чи політичної течії, яка б не проголошувала його своїм предтечею і не записувала б його доробку до свого активу. А траплялося, що не тільки записували, а й... дописували за Шевченка. Наприклад, слова, що спантеличують багатьох читачів, – «а до того – я не знаю Бога», – уписав Тарасові (Продовження на 6 стор.)

ВІДПОВІДЬ БОГОСЛОВА

ЖІНКА У ХРАМІ

Скромність, традиційність, простота – основні ознаки зовнішнього вигляду жінок у церкві

Запитання

Яким має бути в церкві зовнішній вигляд жінки? Чи можна, йдучи до храму, не брати хустки, вдягнути штани, використовувати косметику й таке інше?

Відповідає протоієрей Михайло Бучак

Шукаючи відповідь на це запитання, найперше звернімося до Книги книг – Біблії. «І кожна жінка, що молиться чи пророкує з головою відкритою, осоромлює тим свою голову, бо це є те саме, як була б вона виголена», – читаємо в Першому посланні до коринтян апостола Павла. «Не буде чоловіча річ на жінці, а чоловік не зодягне жіночої одежі, бо кожен, хто чинить це, – огида він для Господа Бога свого» – з книги Повторення Закону. А в Першому посланні до Тимофія апостол Павло пише так: «Отож, хоч я, щоб мужі чинили молитви на кожному місці, підіймаючи чисті руки без гніву та сумніву. Так само й жінки, у скромнім убранні, з соромливістю та невинністю, нехай прикрашають себе не плетінням волосся, не коштовними шатами, але добрими вчинками, як те личить жінкам, що присвячуються на побожність».

Тепер звернімося до повчань святих отців. «Піднята вище колін одежа викриває безсоромність душі» – пише преподобний Єфрем Сирійський. «Дивно для мене, якщо ви, жінки, підкрощуєте свої обличчя не для похитливих очей. Якщо ж це не так, якщо це тільки нерозумне слідування і поклоніння моді, якщо кожна з вас, заміжніх жінок, любить тільки свого чоловіка, то навіщо виставляєте свою красу для багатьох, як сіть для птахів?» – запитує святий Григорій Богослов. Його думку підтримує інший святий – Йоан Золотоустий: «Не побачиш у жінки-християнки ані споганеного фарбами обличчя, ні вуст, подібних до ведмежих, окрашених кров'ю, ні брів, обведених сажею, ніби від дотику до вогнища, ні підведених очей, вій... – все це сажа, тління і попел, і знак крайнього опоганення».

Ви можете заперечити й сказати, що сьогодні XXI століття, а не середньовіччя. Я не такий мудрий, як Еклезіаст, тому відповім його словами: «Що було, воно й буде, і що робилося, буде робитися воно – і немає нічого нового під сонцем!.. Буває таке, що про нього говорять: „Дивись, це нове!“ Та воно вже було від віків, що були перед нами!» Спокуса і в середньовіччі, і в нашому часі залишається спокусою. На жаль, сьогодні мода все частіше стає зряддям спокуси,

а отже – гріховності. «Від спокуси горе світові, бо мусять спокуси прийти; надто горе людині, що від неї приходять спокуси», – читаємо в Євангелії від Матфея.

Гарна зачіска, яку не хочеться ховати під хустку; штани, які так чітко окреслюють жіночі звабливі форми; прозора блузка і багато чого іншого... Але ж жінка йде на зустріч з Богом, для Якого основна цінність – душа. Невже розумно вважати, що зовнішній вигляд, який стає предметом спокуси для чоловіків, може бути угодний Богові?

Світлина Сергія ДУБИНКИ

Мені розповіли історію, якій уже кілька десятків років. Біля Свято-Троїцького кафедрального собору в Луцьку архієпископ Варлаам, нині покійний, розмовляв з парафіянами. До храму підійшли дві дівчини з досить «крикливою» зовнішністю, яких зупинила прибиральниця собору й доволі грубо висловила про їхній вигляд. Владика зупинив її й пояснив, що право проповідувати тут належить йому й священнослужителям. Після чого пройшов із дівчатами у святиню й розповів їм про внутрішнє облаштування храму, ікони, молитву. Дівчата були в захопленні від розповіді. Потім архієреєм на хвилинку зупинився й запитав, що найбільше зацікавило їх у соборі. «Ікони, церковний спів, а найбільше – відчуття присутності тут Бога», – відповіли красуні. Тоді архієпископ сказав, що дозволяє приходити в такому вигляді в храм, якщо в них немає іншої одежі, але ще нехай дадуть йому відповідь на запитання: «Що привертатиме увагу людей, які будуть поряд

з ними?» Дівчата вміли засоромитися й прошепотіти: «Наш зовнішній вигляд». «Бог чекає вас у храмі», – сказав архієпископ і пішов... Із часом одна з цих дівчат вийшла заміж за майбутнього священика, а інша стала регентом хору.

Коли б нас запросили на зустріч з англійською королевою і пояснили, у який стрій повинні одягнутись, – не думаю, що хтось став би перечеки. Але коли йдемо на зустріч із Творцем світу, тим більше – які можуть бути запитання? То ж, гадаю, у нашому гардеробі повинен бути одяг не тільки для барів чи ресторанів, який викриває безсоромність душі, але й – для храму, що підкреслює її красу.

Міркуюмо: наречена, яку Господь у храмі єднає з коханою людиною на спільне життя, одягається так, що вже в церкві деякі чоловіки подумки спокускаються бажанням учинити з нею гріх перелюбу. Вона, майбутня мати, оголює таємні частини тіла, які з часом, як дасть Бог, стануть на 9 місяців домівкою для її дитини. Який підступний наступ диявола через моду на найтаємничіше! Утроба майбутньої матері стає об'єктом похитливих поглядів чоловіків. А потім ми дивуємось, чому народжуються хворі діти?

Кольські кільця вставляли в ніздрі бика, щоб легше було управляти ним, тепер сатана через людей придумав пірсинг, щоб вести молодь у пекло гріха, як тварин на заколання. Страшно!

Зупинімося на шляху гріха. Наші предки носили простий одяг із натуральних тканин і були значно здоровіші за нас. Проводячи здоровий спосіб життя, мали гарний зовнішній вигляд, що не потребував косметики. Жінки не тільки носили хустки, але добирали їх за кольором відповідно до свята: Трійця – зелені, Богородичні – блакитні, свята мучеників – червоні, Пасха – білі.

Безумовно, я проти того, щоб виганяти з храму людей, котрі прийшли нескромно вдягнені. Це належить Господу. А наше найперше завдання допомогти людині у вирішенні її внутрішніх проблем.

Вибір одягу за вами, але нехай він буде угодний Господу. І косметика на вашому обличчі свідчить про те, що ви хочете підправити Бога, думаєте, що не такий гарний образ Він вам надав.

Йдучи у храм, пам'ятаймо слова Святого Письма: «Бог осміяний не буває». А наш зовнішній вигляд у церкві часом такий, ніби ми насміхаємося зі свого Творця.

Бажаєте одержати відповідь православного богослова на Ваші запитання? Надсилайте їх до редакції на адресу 43025, Луцьк, Градний узвіз, 1 або телефонуйте – (0332) 72-21-82.

ВАРТО ЗНАТИ

ЧОМУ ВЕЛИКДЕНЬ НЕ В ЧИСЛІ?

Це запитання з наближенням Пасхальних свят православні задають щороку. Багато бентежить: якщо відомо з Євангелії, у якому віці Спаситель зазнав хресної страти, якого дня воскрес, то й дата Великодня відома. Але чому ж вона змінна?

Для нас, європейців XXI століття, багато обставин життя двотисячолітньої давнини в Палестині здаються дивовижними: у людей не було прізвищ, одночасно ходили різні гроші (світські та храмові) тощо. Та найбільш неймовірним є ставлення давніх людей до часу. Юдеї – сучасники апостолів – хоч і ділили вже добу на години, але відповідно до пори року години мали різну тривалість. Причому лічили час тригодинними блоками – тричассями; про хвилини чи секунди і гадки не мали. Тривалість місяців не була щороку однаковою, причому їх було то дванадцять, то тринадцять. Протягом доби розрізняли два вечори – перший і другий. Доба починалась із заходу сонця, тобто від дня до дня – в різний час. Календарів було два – світський і церковний, із різною назвою місяців, початок і кінець яких не збігався. Літочислення теж було подвійне: одне для церковних справ, інше – для мирських. Дні тижня не мали назв: казали – перший день (по-нашому неділя), другий день і так далі, а коли настав сьомий, то казали – відпочинок (по-єврейськи *шабат*, звідки й наше слово *субота*). Святкувати суботу – один з найважливіших обов'язків юдея, так само як і Пасху.

У біблійній книзі Второзаконня записано слова Творця: «Додержуй місяця авива, і звершуй Пасху Господу, Богу твоєму, тому що в місяці авиві вивів тебе Господь, Бог твій, з Єгипту вночі». Місяць *авив* – значить місяць *колосья*, тобто першого дозрілого

збіжжя. Після вавилонського полону (VI ст. до Р. Х.) його було перейменовано у *нісан*. За старозавітним законом, Пасха має звершуватися в ніч із 14 на 15 авива (нісана), хоч би на який день тижня це випадало.

Але ж коли розпочинається сам *нісан*, перший місяць тогочасного календаря, тобто що має бути точкою відліку? Відомо, що спершу місяці єврейського календаря не були цілком прив'язані до астрономічних об'єктів – Сонця чи Місяця, а більше до погодних умов: якщо когось року було холодніше, колоски дозрівали пізніше, то й, відповідно, місяць *нісан* наставав пізніше. Отже, за часів земного життя Спасителя *нісан* ще не був постійним. *Нісан* – це той хід Місяця, у який в околицях Єрусалима починали дозрівати найраніші колоскові – *ячмінь*. А це, за багаторічними спостереженнями, припадає приблизно на весняне рівнодення. Якого ж дня це сталося у рік воскресіння Христа – невідомо.

Уже після Христового воскресіння, після зруйнування римлянами Єрусалима, у вигнанні єврейські вчені провели реформу юдейського календаря: він набув більшої сталості, не залежить від погодних умов і *нісан* став більш постійною величиною. У його основу покладено 12 місячних (а не сонячних) місяців. Тож відношення між юдейським і християнським календарями потребує певних обчислень.

Перші ж християни – а всі вони були євреями – святкували Пасху разом із юде-

ями. Трохи згодом, коли істинну віру стали приймати і греки, і римляни, й представники інших народів, цей звичай порушився. Надалі різні громади християн виробили свої пасхальні правила, і це спричинило розлад церковного життя. Коли ж Християнство стало панівною релігією в Римській імперії, пасхальне питання стало ще й політичним, бо різнобій у святкуванні найголовнішого празника шкодив порядку і спокою в державі. Тож Церква 325 року скликала Перший Вселенський Собор, де, поряд з іншими питаннями, вирішила проблему святкування Великодня.

Беручи до уваги, що точно не відомо, якого дня воскрес Божий Син, але відомий орієнтир, а також те, що більшість євреїв не прийняли Ісуса Христа як обіцяного Спасителя, Собор ухвалив: Воскресіння Христове святкувати в першу неділю після весняного рівнодення і першого безрезного повного місяця, так, щоб християнська Пасха не збігалась із юдейською. Визначення Великодня було доручено Олександрійській Церкві (Єгипет), бо вона мала найкращих учених. І нині Олександрійська Православна Церква укладає так звані пасхалії – таблиці з визначенням днем Великодня і залежних від нього свят на багато років наперед. Церковні вчені визначають відповідність чисел місяців юліанського (сонячного) року числам мі-

сяців місячного року, і християнська Пасха із року в рік святкується в певному порядку з 22 березня по 25 квітня (за старим стилем). Цього ж дотримуються і Католицькі Церкви східного обряду. По-своєму обчислює пасхалію Римсько-Католицька Церква, тому Великодень у візантійському і римському обрядах збігається лише в окремі роки.

З усього сказаного маємо зробити важливий висновок: Пасха Христова, цей «празник над празниками і торжество із торжеств», – свято вищою мірою знаменне. Цього дня святкуємо Воскресіння Спасителя, запоруку і нашого майбутнього воскресіння. У Бога ж часу немає, у Нього, як сказано в Біблії, «один день, як тисяча років, і тисяча років, як один день». Тож маємо лише з вірою промовляти: «Воістину воскрес!»

Віктор ГРЕБЕНЬОК

НОВИНИ

(Закінчення. Початок на 2, 4 стор.)

Григоровичу один радянський редактор. Подібно й із вислову «не забудьте пом'янути незлим тихим словом» було вихолощено релігійний зміст, а поет же просив поминати його, молитися за нього.

Тож у день блаженної кончини приснопам'ятного раба Божого Тарасія до пам'ятника йому, що височіє в центрі Луцька, священнослужителі, семінаристи, представники влади й громадськості та інші миряни прийшли на панахиду – пом'янути незлим словом молитви.

«Де тепер численні пам'ятники тим можновладцям, яких восхваляли ще недавно? Де й пам'ять про них? – звернувся до молільників єпископ Михайл. – А пам'ять про Тараса жива. І діла його живуть. І ми так маємо любити Бога й Україну, щоби зберегти й примножити зроблене Кобзарем».

Панахиди по Тарасові Шевченку відбулися в багатьох парафіях нашої єпархії. Зокрема, як повідомив прес-секретар Володимирського деканату протоієрей Борис Гідзінський, до поминальної молитви у Володимирі, яку напередодні відправило місцеве духовенство на чолі з настоятелем собору Різдва Христового протоієреєм Миколою Удудом, долучилося багато учнів міських середніх і середніх спеціальних навчальних закладів. Отець Микола Гінайло, настоятель Свято-Покровської громади в с. П'ятидні, у проповіді на цій панахиді, зокрема, сказав: «Шевченку треба було мати колосальну силу і мужність, щоб спинити потік чужої великої культури, підтримуваної владою. Він це зробив, показавши, що українська мова здатна виражати глибокі смисли. Він говорив до свого народу, як у Книзі пророка Єзекіїля говорив Господь до сухих кісток, розсіпаних по долині: „Я введу у вас духа – і ви оживете!“ Все життя він шукав відповідь на питання, яке поставив у „Псалмах Давидових“: „Хто ж пошле нам спасеніє, верне добру долю?“ Тоді ж він знайшов відповідь: „Обніміться ж, брати мої, молю вас, благаю!“ І підтвердив її в кінці життєвого шляху. Дорогу до добра знайде лише єдиний народ. „Єдинодумніє подай і братолюбіє пошлі“, – визріла його молитва до Бога».

У Володимирському деканаті

У віддаленому селі Лудин, що на кордоні з Польщею, представники громадськості області та району, влади, творчої інтелігенції та молодь зібралися на урочистості в місцеву школу: до когорти майстрів слова юридично долучився, отримавши посвідчення члена

Волинської обласної асоціації незалежних письменників, Степан Куцай. Його дві книги та декілька брошур висвітлюють невідомі сторінки історії рідного краю в 40–50-ті роки. Одна з них, перекладена німецькою, вийшла солідним тиражем у Німеччині. Активний учасник нелегкої боротьби описує і страхіття німецької неволі та тяжкої праці на підприємствах рейху, і ще страшнішу сталінську каторгу.

Благословляючи письменника на нові здобутки на ниві ширення слова правди, настоятель парафії Покрови Пресвятої Богородиці в с. П'ятидні Володимирського деканату протоієрей

КРИК ДУШІ

ЛІТЕРАТУРА З БРУДОМ І ПРОКЛ'ЮНАМИ

(Закінчення. Початок на 2, 4 стор.)

носіями лихослів'я здебільшого сьогодні є молодь. Випускники філологічного факультету ВДУ імені Лесі Українки Зоя Чирук каже, що лайка не є великим позитивом, а, напевне, якась необхідність, данина нашому часу. Четверокурсниця Ольга Комарицька вважає, що це вибір кожного митця, але література повинна залишатися літературою. Вона повинна нести чистоту, нести світлі імпульси в душі людей. На думку третьокурсниці філологічного факультету Ірини Качан, лихослів'я – це погано. «Але мені здається, – каже вона, – що краще іноді не приховувати того, що є насправді». І величезна кількість літератури, яку ми бачимо сьогодні з лихослів'ям, говорять, що література якоюсь мірою деградує.

Уявімо злочинця, який, підставивши до горла ножа, буде вас допитуватись літературною мовою: «Скажіть, будь ласка, де ви ховасте гроші?» чи, наприклад, про супротивника: «Де він приліг?» або «Куди заліз?» Все звучатиме грубіше. Це те саме, що приписати справжньому вірянинові нецензурну лайку. Але якщо другий випадок неможливий сам по собі, – людина або справді віруюча, або є такою формально, – то у першому випадку лайку можна просто замінити реченням, яке б дало пряму характеристику образів, що така-то людина добірно лаялась, незважаючи ні на кого і ні на що. Тож уживання лихослів'я можна легко уникнути. Тим паче, що в багатьох випадках воно просто недоречно. Можливо, автори не враховують, що вжитою у тексті лайкою спокують людину до гріха, адже читач сприймає її зором і мимоволі промовляє, хоч і про себе. Але лайка на письмі ще гріховніша, ніж в усному мовленні, бо написання швидше можна стримати, ніж язик. Отже, писемна лайка більш свідомо.

Українську літературу, як і українське книгодрукування, поглинула комерція. Видавництва спираються на тенденції в суспільстві і друкують те, що можуть продати. А реалізувати вдається здебільшого нову літературу. Та не враховують інших тенденцій, що до нової літератури належать і письменники або їх твори, які були в забороні. І це теж хтось хоче читати. Навіть повного видання творів Франка українці так і не бачили. Натомість виходять твори, де українська лексика забруднена чужоземною. В українських класиків ми ніколи не знайдемо лайливого слова, хоча доля нашого народу була нелегакою. Автори, відображаючи важке життя, різносторонній гніт своєї нації, теж могли б вдаватися до нецензурної лексики, аби красномовніше описати нестерпне життя українців. Але не вдавались. Можливо, тому, що цих слів не

було. Лайка-прокляття не була притаманна українцям, тому її немає і в творах. Проте сучасні писаки, які називають себе українцями, її вживають. Відповідно, як зазначає заступник декана філологічного факультету ВДУ Ольга Яблонська, як на мене – як на читача чи як на філолога – то, очевидно: про якісь здобутки говорити зарано.

– Мусить цим перехворіти наше суспільство, тоді воно може, перестане комплексувати, тоді воно не буде себе сприймати провінційним, якимось відсталім від Європи. Хай пройде наша країна і цю сходинокку. Але не треба бачити в цьому якихось цінностей, – наголошує на проблемі професор Волинського держуніверситету імені Лесі Українки, доктор філологічних наук Марія Моклиця.

На початковій стадії лайка співвідноситься з міфом про шлюб Неба і Землі – усе зводиться до плодючості, бо під Небом розуміли бога грози. Він поливає землю, і вона стає плодючою.

На другій стадії в ролі діяча виступає собака – як противник бога Перуна, який оскверняє Землю.

На ще вищій стадії об'єктом лайки вважається жінка. Цю образу мовець переадресовує матері співрозмовника, про що вона не знає і не може захистити себе від прокляття.

Для християнина лайка – неймовірний гріх ще й тому, що вона може промовлятися майже одночасно зі згадуванням Бога.

Та навряд чи письменники й видавці, які поширюють лихослів'я, задумуються, яку загрозу несуть. Вони поширюють не просто матюки – вони поширюють прокляття, насамперед для матері. Тож скільки разів ми читаємо чи промовляємо матюки, стільки ж кажемо прокльони.

За свідченнями Феодори Царгородської, пустослів'я і лайка – перше митарство, яке змушує пройти душу після фізичної смерті, перш ніж потрапить до Бога. Той, хто постійно матюкається, не має шансів здолати цю перепону, а отже, навіть на один крок наблизитись до Бога. Здається, такий собі незначний гріх, але наскільки сильно він стримує людину від благодаті Божої. Виходить, що це чи не найважчий гріх, адже словом ми теж можемо вбити людину. Прокляттями, тобто лихослів'ям, закликаємо на інших нечисту силу. Тож на яких підставах можемо сподіватись на милість Божу, коли заграємо з дияволом? Пройти це митарство можна лише попередньо поспівдавшись у гріху. Але про це треба дбати ще на землі. Тож ідучи до Сповіді, християнин повинен свідомо виказати духівнику гріх лихослів'я, аби очистити свою душу.

Андрій ГНАТЮК

ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ

СПІЛЬНИМИ ТРУДАМИ

Ще, здається, зовсім недавно було призначено священика на селище цукрового заводу, що у Володимирі. А як величаво сяє сьогодні красою Свято-Володимирська церква, немов закликає: «Погляньте на мене, як день у день я стаю все помітнішою».

За допомогою спонсорів місцеві парафіяни з настоятелем священиком Юрієм Пікулою намагаються якомога швидше перейти від тимчасового храму до нового великого храму Божого і допомагають священику, хто чим може. Спільними трудами і спільною молитвою намагаються звести куполи на церкву, покрити їх і прикрасити їх хрестами.

Усі чекають і надіються, що пройде певний час – і всі жителі селища радітимуть і молитимуться вже у новому величавому

храмі. Ви також можете наблизити свято освячення церкви своїми пожертвами: р/р 260071080, МФО 303569, код 25908829, АППБ «Аваль», м. Володимир-Волинський.

Петро МАРТИНЮК

Бажаєте, щоб Вашого листа опублікували? Якщо у Вас є коментарі з приводу статей або думки, якими Ви прагнете поділитися з читачами, – надсилайте їх до редакції (Градний узвіз, 1, Луцьк, 43025). Будь ласка, зазначайте Ваше ім'я, прізвище, місце мешкання, а також телефон. Листи можуть редагуватися, скорочуватися.

Микола Гінайло привітав його від імені єпископа Луцького і Волинського Михайла, бажаючи творчої наснаги в потрібній праці.

В Іваничівському деканаті

25 березня протоієрей Андрій Мельничук, настоятель храму Казанської іко-

ни Божої Матері в Іваничах, освятив приватний стоматологічний кабінет відомого в районі лікаря Зиновія Адамовича. Відправивши богослужбовий чин, отець Андрій благословив початок доброї справи – допомагати людям у їх тілесних недугах – і подарував панові Зиновію ікону святого Миколая Чудотворця.

«Божественне і земне»

Ця назва творчого вечора художника Володимира Жупанюка, що днями відбувся в обласній науковій бібліотеці ім. Олени Пчілки з нагоди його 60-ліття, точно віддзеркалює доробок митця.

Не сказати, що автор зовсім обділений увагою: участь у виставках, статті, інтерв'ю... Але спитайте лучан, хто такий Жупанюк, – рідко хто скаже. І лише останніми роками, коли публіка донесочу натішила модерністськими і постмодерністськими «шедеврами», погляди поціновувачів прекрасного пе-

реводяться на «те, що не вмирає». Та це відвідувачі мистецьких салонів; але картини Жупанюка, як мовиться, пішли в народ. Бо свого часу видавництво «Ініціал» видрукувало декілька творів Володимира Григоровича листівками, і деякі миряни, які не дуже розуміються на сакральному мистецтві, сприйняли їх за ікони. Окремі ж священики, які гадали, що це новий «ненавчений» іконописець, узялися навчати його іконописних канонів. Насправді ж «божественна» частина творчості митця це не образів, а релігійні картини, в основі яких – вічні теми іконопису.

«Спас Вседержитель», «Покрова Богородиці», «Спас Боремельський», «Волинська Богоматір», «Микола Чудотворець – покровитель Жидичина»... «Ці твори дихають українською давниною і посилають сигнали у наше майбутнє», – сказала на вечорі мистецтвознавець Зоя Навроцька. А ще відзначалась потужна підготовча робота майстра, вивчення богословських та історичних джерел, перш ніж нанести на полотно хоч один мазок.

Чимало творів митця куплено закордонними шанувальниками, а от вітчизняний меценатів щось не рясно. Та скромний і невибагливий живописець не покладає рук і має чимало творчих планів, аби послужити своїм хистом на славу Божу. Нехай ангели водять його пензлем!

Підготував Віктор ГРЕБЕНЮК
Світлина прот. Віталія СОБКА,
прот. Василя МЕЛЬНИЧУКА,
Сергія ДУБИНКИ, Данила ЗІНКЕВИЧА,
Віталія САРАПІНА, Віктора ЧУХРАЯ

ПОВЧАННЯ

У ВІЛЬНУ ХВИЛИНУ

ІСУС ХРИСТОС – НАШ СПАСИТЕЛЬ

З того часу як люди перестали слухатись Бога, вони втрапили рай, вони втратили своє щастя. Адже коли людина грішить – вона страждає, тобто нещаслива.

Перші люди через свою неслухняність утратили можливість розмовляти з Богом і бути щасливими з Ним. Їхні нащадки, тобто люди, які народжувалися після них, теж були далекими від Бога.

Але Господь пообіцяв Адаму і Єві та всім їхнім нащадкам, що прийде Спаситель, Який врятує людей від їх гріхів, від їх неслухняності Богові та навчить їх бути щасливими.

Творець дуже любить нас, людей. Його не слухались перші люди, не слухаються і тепер, але, незважаючи на це, Він послав нам на землю Спасителя – Ісуса Христа.

Коли є гріх, є непослух – повинно бути покарання. Це справедливо. Щоб суворо не карати людей за їхній непослух, Спаситель узяв на Себе покарання за гріхи всіх людей землі: Він страждав, був розп'ятий на хресті й помер.

Саме тому, коли ми вчинили неправильно, вчинили зло – ми маємо право просити Господа вибачити нам, відвернути від нас Своє покарання. Бо це покарання поніс за нас Ісус Христос.

Але Бог тільки тоді прощає нам і не карає нас, коли ми щиро шкодуємо про свої погані вчинки, коли ми маємо твердий намір виправитися і всі свої зусилля докладати, щоб стати кращими. Тоді Всевишній вибачає нам заради покарання, яке перетерпів Ісус Христос.

Бог не лише прощає нам, але дає нам силу перемагати нашу неслухняність. Ця сила називається благодать. Коли ми отримуємо цю силу? Коли старанно молимося до Бога і просимо, щоб стати кращими, коли читаємо Божі книги, коли приймаємо Святе Причастя.

Коли ви ситі, тоді можете добре попрацювати, побігати, погратися. Їжа дає силу для нашого тіла. А Свята Їжа, яку дає нам священник у храмі, – Святе Причастя – дає силу для нашої душі. Силу слухатися батьків, більше молитися, не бути злими, не бути лінивими, а навпаки – бути люблячими, працюючими і радісними.

Ісус Христос звільнив нас, але Сам при цьому постраждав. Будемо цінувати те, що Христос Своїми стражданнями заплатив за прощення наших гріхів, будемо очищати свої душі покааннями і прикрашати їх добрими вчинками.

Розв'яжи кросворд – і у виділеній рамці прочитаєш, що переміг Спаситель Своїми смертю і воскресінням.

1. Як називалась гора, на якій розп'яли Спасителя.
2. Куди відкрилась дорога людям через воскресіння Христа.
3. Боже ім'я, яке означає «Спаситель».
4. Знаряддя, на якому був страчений Христос.

1	Г	О	Л	Г	О	Ф	А
2	Р	А	Й				
3							
4							

ОПОВІДАННЯ

Христос воістину воскрес!

Ніч добігала до кінця. Далеко, на східному обрії, небо почало рожевіти. Яскраво-рожева смуга поволенки розсувалася щораз ширше. Починало розвиднятися.

В Оливному саду відізналась перша пташина. За хвилину таких голосів стало чути більше, але вони були несмілі, неголосні. Коли ж почало розвиднятися, пташки виспівували голосніше й радісніше.

Місто Єрусалим було спокійне, там не було чути ніяких голосів. Мешканці спали. Це був святковий день. Свято Пасхи.

За містом, недалеко від гори Голгофи, теж було тихо. Там був гріб, у якому поховали Людину, Яку недавно стратили. Біля гробу було чути притишену розмову. То – римські вояки, щоб не заснути, розмовляли:

– Тите, як довго треба буде нам сидіти? – запитав один з них.

– Думаю, що незабаром прийде зміна, – відповів другий сонним голосом. – Але навіщо пильнувати цей гріб? Та ж умерлі не встають!

– Бачиш, Октавіане, які ці люди дивні! Адже Ісус – така сама Людина, як і ми всі! Кому ж потрібен умерлий Чоловік? Чи не краще було б, коли б ми виспались, як усі інші вояки, а не сиділи ось тут цілу ніч?

– Ти говориш правильно, – сказав Лівій, – але тут справа з незвичайною Людиною. Ти, може, не повіриш, але мені розказували люди, що бачили, як Ісус повернув до життя померлого чоловіка, який вже три дні лежав у гробі. Розказували теж, що Ісус нікому нічого злого не зробив, а навпаки – допомагав кому лиш міг і хто Його про допомогу просив. Він уздоровив навіть хворого слугу одного сотника. То чому ж Його розп'яли? В цьому мусить бути щось дивне або для нас незрозуміле. Можливо, що Він дійсно не з цього світу, як про це, кажуть, не раз говорив.

– Е, не плети нісенітницю! – сказав Октавіан.

Та вояк ще не договорив свого останнього слова, як над гробом заясніло якесь дивне світло, хоч сонце ще не піднялося з-поза обрію. Вояки перелякались та позатуляли очі руками, бо ясність була сильна і вражаюча. Серед тієї дивної ясності з'явився ангел у сріблясто-білій одежі. Він підійшов до гробу. Тієї ж миті камінь, що ним був привалений гріб, наче сам відвалився. З гробу піднялась величава світла постать. Вояки-римляни, що стерегли гріб, мусили ще сильніше заплющити очі, бо ясність була така велика, що звичайна людина не змогла на неї дивитися. Та все ж таки вони побачили, що на руках і ногах цієї Постаті червоніли рани.

Вояки з переляку почали відсуватися від гробу.

– Він воістину воскрес! – прошепотів Лівій. – Він воістину є Посланцем Неба!

І пташки, здавалось, почули ці слова воїна, повні віри й подиву, та почали щораз голосніше щебетати.

Цієї хвилини з-за обрію виринуло сонце і звернуло свої промені на воскреслого Ісуса...

Воротар на брамі Єрусалима побачив

вояків, що з дивним поспіхом бігли до міста і шохвилини озиралися, наче боялись погоні. Не витримав і запитав:

- Що трапилось?
- Він воскрес! Він воістину воскрес!
- Так, Ісус справді воскрес! Ми ж бачили Його...

Хома-розбійник

Великих злочинців і розбійників удавнину засуджували і засиляли на важку працю в Сибір, – як казали, на каторгу. Але бувало, що декотрі втікали з каторги і далі продовжували займатися своїм злочинним ремеслом. Таким був Хома-розбійник, який утік з каторги і почав наводити страх на всіх людей, які жили мирно і спокійно. Його не раз хотіли спіймати і віддати до рук правосуддя, але кожен раз він встигав утекти.

Одного разу сталась така подія. Пасхальної ночі майже всі люди села пішли до церкви на Богослужіння. Але в одній хаті залишився малий хлопчик, який спокійно спав. Серед ночі він прокинувся від скрипу дверей. Розплющивши очі, він побачив у хаті зарослого, не по-святковому одягненого чоловіка. Хлопчик встав, думаючи, що люди вже йдуть із церкви. Він узяв зі столу крашанку, дав її незнайомому бородачеві і сказав: «Христос воскрес!» А той зніяковіло відповів: «Воістину воскрес!» – і пішов з хати, не взявши нічого, крім крашанки хлопчика.

Дізнавшись про це, люди стривожились. Отже, в їхній околиці знову з'явився Хома-розбійник. Вони зібрались усією громадою і вирішили спіймати злочинця. І зробили облаву. Цього разу дійсно спіймали Хому, зв'язали, почали допитувати, а він каже до них: «Христос воскрес!» Одні вирішили, що він збожеволів і треба його простити, інші – що він блазнює і його треба покарати. Покликали священника, а він і до священника каже тільки: «Христос воскрес!» Отець узяв його на поруки і запропонував його відпустити. Так і зробили. Хома-розбійник після того покинув село і щез надовго.

Селяни жили в деякому страхі. Але незабаром сталась в тій околиці велика біда – епідемія страшної хвороби чуми. Люди вимирали цілими сім'ями. Раптом у селі знову з'явився Хома-розбійник. Він почав доглядати хворих, хоронив тих, що померли, а на всі запитання відповідав: «Христос воскрес!» Коли закінчилась епідемія, то зник і Хома-розбійник. Дехто казав, що він заразився і також помер.

Але через деякий час далеко на відлюдді, в печері, хтось помітив якогось старця з довгою бородою і коли до нього підійшов та запитав, то старець відповідав тільки одне: «Христос воскрес!»

Почали люди приходити до нього, говорити з ним, розпитувати, просити порад, але він нікого не втомлював довгими повчаннями, нікого ні в чому не звинувачував, а всіх

зустрічав словами: «Христос воскрес!» І ці слова, сказані з великою вірою і любов'ю, змінювали людей, як і його колись, і вони відходили від нього відроджені душею, бо в серцях їхніх дійсно Христос воскресав і вони ставали добрішими, збагачувались духовно, сповнювались любові і глибокої віри в Бога. Через Хому-розбійника Христос воскресав їхні душі.

– Так первосвященик хотів. У цьому гробі лежить Ісус із Назарета. Він нібито казав, що третього дня встане з гробу, але цюому ніхто не вірить. Зате юдейська старшина думає, що Його приятелі можуть забрати тіло Померлого та казати, що Він воскрес.

